

ויש עניין שיתהפך

הרב אחיה פרינס, רב האולפנית בתל אביב

הַיְהוּדִים מְאַבְיָהֶם, וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מְיֻגֵן לְשִׁמְחָה, וּמְאַבֵּל לְיוֹם טוֹב." מגילת אסתר אכן גדושה בהפיכות וגם מנהגי הפורים של ההתבסמות (עד דלא ידע) והתחפושת מבטאים את ההיפוך גם במעשה. כל אלו דורשים מבט מעמיק. כדי להבין עד כמה עניין ההיפוך הוא נושא רציני, נצטט את תיקוני הזוהר (כא, נו) המקשר בין חג הפורים ליום הכיפורים הקדוש כל כך: "פורים אתקריאת על שם יום הכיפורים דעתידין להתענג ביה ולשינויא ליה מענוי לעונג". השינוי וההיפוך בין עינוי יום הכיפורים לעונג משרה את המחויבות ואת האחריות שלנו להיות חלק מההיפוך, ואולי אף לפתח את מלאכת ההיפוך שתגיע מתוך קדושה ועבודת ה'. בשורות הבאות ננסה להציע כמה נתיבים של מחשבה על אותה המלאכה המתהפכת:

הפיכה מרע לטוב

סגולת חודש אדר וחג הפורים מאפשרת לאדם להגיע למקום של הרע ולהפוך אותו לקדושה. מלאכת ההתבסמות לדוגמה בכל השנה זוהי דרך מסוכנת, דרך של בלבול חושים ושל התנתקות מהעולם הזה, ואילו בחודש אדר, בעקבות מחיית עמלק ועוד מלאכות הכנה נוספות, יש אפשרות להגיע גם למקומות המסוכנים מעט ודרכם לעולם פנימי וטהור. בליקוטי מוהר"ן, נו מפורש: "אבל בפורים, שאז הכנעת המן-עמלק, הכנעת הרע שבמדמה כל-כך, עד שאין השכרות מזקת כלל ביום הזה. אדרבא, על ידי השתיה מתקנין המדמה, שיהיה נכלל בקדושה, ומהפכין מרע לטוב".

התלבשות חדשה

בעל ה"אוהב ישראל", הרב מאפטא זיע"א, מדגיש בסיפור המגילה את ההפיכה דרך מעשה העקדה. עצמת הניסיון והמתח שבין אברהם ויצחק מגיעים לשיא כאשר יצחק אינו מצליח לזהות את אביו, איש החסד והנתינה, המסוגל לבצע עקדה לבנו, והוא פונה אליו בלשון תמיהה (בראשית כב, ז): "וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו, וַיֹּאמֶר אָבִי. האם אתה הוא אבי המסוגל לעשות מעשה כזה?! ואברהם עונה לו (שם): "וַיֹּאמֶר, הֲנִי בְנִי". אני מתלבש עכשיו בבגדי יצחק בני (מידת הדין) לצורך הוראת שעה. ההיפוך בבגדים מבטא את קניית המידה האחרת, לרכוש מידות הפוכות ולהביא בכך לאיזון, להכלה,

בקיץ האחרון, באותם ימים סוערים של חטיפה ומלחמה, התקיימה התועדות חסידיית כואבת ועצמתית בישיבת מקור חיים. הרב איתמר אלדר ואביתר בנאי הובילו את השירה ואת הנגינה, ומתוך מגוון השירים, שיר אחד טלטל שם את הנשמות באופן מיוחד: "ויש עניין שיתהפך הכול לטובה", מילותיו הידועות של ר' נחמן מברסלב מתוך ליקוטי עצות (לו). המילים הללו במקור באו כדי לחזק באדם את מידת הביטחון בהבנה שהקב"ה מפעיל את רחמיו הגדולים: "כי כל מה שעובר עליך, הכל לטובתך, ותסמך על רחמיו המרובים בלי שעור, כי השם יתברך גדול מאד ולגדולתו אין חקר. ויש ענין שמתהפך הכל לטובה וזדונות נתהפכין לזכויות רק חזק ואמץ". בימים יפים יותר שיר זה יתנגן במעגל גדול, כאשר הבחורים, בהתלהבות גדולה, עושים כל אחד בתורו גלגול (סאלטות בלע"ז) כדי לבטא את ההיפוך ולהרגיש אותו ממש. היפוך של קודש. אם ננסה לדייק במילים אפשר אולי להדגיש את המילה "עניין". יש עניין בהיפוך; הוא דורש לימוד והתעמקות. בימים אלו של חודש אדר עמלים תלמידים ותלמידות בני הישיבות והאולפנות לבצע הפיכות במוסדות הלימודים. בן לילה הופך בית הספר לגן ילדים / לספינת פיראטים / לשיבה חסידיית / למערב הפרוע / לכפר ערבי ועוד רעיונות מקוריים. נקודת ההנחה היא שהתלמידים הופכים, ואנחנו המבוגרים נכנסים לכוונות ספינה, מנסים לצמצם נזקים ולכוון את האנרגיה הגדולה הזו להתנדבויות ולהכנה ראויה יותר לפורים. אין אנו אוהבים הפיכות. באופן כללי ניתן לומר שילדים אוהבים להתהפך. זה מתחיל בתינוק שבחודשים הראשונים עושה מאמצים כבירים להתהפך מהבטן לגב; ממשיך בכך שכאשר אני מגיע הביתה והילדים (הקטנים...) רצים לקראתי אל הדלת, אני כבר יודע שבלי כמה סיבובים באוויר והפיכות מתוחכמות לא אוכל להיכנס; מכאן לגינת המשחקים עם המתקנים שכל עניינם הוא לסובב אותך כמה שיותר; ואולי שיא ההנאה של הילדים – כאשר ימשכו אותנו ללונה פארק, עיר שלמה של סיבובים והיפוכים. ממש "גן עדן" לילדים. המבוגרים אינם אוהבים להתהפך; הם אוהבים להיות במסלול ישר בלי שינויים. "תעשו לי טובה ואל תהפכו אותי. הקרוסלה עושה לי סחרחורת נוראית". ואז מגיע לו חודש אדר ומבקש להפוך ולשנות. יש לו אסמכתא משובחת מהמגילה (אסתר, ט): "פְּיָמִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם

חמודה שכל מעשיה הפוכים: הדלת בבית הפוכה, הווילונות תלויים מלמטה למעלה, הספרות בשעון הפוכות, הוא מחזיק את הספר הפוך וכן הלאה. יום אחד מגיע מר הפוך לעיר הגדולה ועושה שם אי סדר גדול: יורד מהרכבת הפוך ונופל על הפסים, הופך את התמונות בספרייה, יורד במדרגות העולות, הולך כנגד התנועה בכביש, ואפילו מדבר בצורה הפוכה כשהוא רוצה להזמין חדר במלון:

"טובים צהרים", מר הפוך למנהל אמר, "להזמין אם רוצה חדר אני אפשר".

המנהל גרד בראשו, אבל בסוף הוא הבין, "אתה רוצה, אם אפשר, חדר להזמין?" "לא זה אם יקר" מר הפוך אמר.

ואז, לאחר שעשה אי סדר והפך את כל העיר, נעלם לפתע מר הפוך וכל העיר שחררה אנתת רווחה.

אבל... אז הם גילו שעל אף שהאיש מן העיר הלך, הכול נשאר הפוך ומהופך:

"חדשות ידיעות! חדשות ידיעות" פצחו מוכרי עיתונים בקריאות.

במקום לצעוק, להכריז ולהגייד "ידיעות חדשות!" כמו שהיו רגילים תמיד.

"טוב בוקר", כך ברכו זה את זה אנשים, שעה שבבוקר היו נפגשים.

בקיצור לא ברור איך, הכול התהפך...

שווה מחשבה. אם אפשר, על קפה הפוך.

לראיית זווית חדשה. כמו תבשיל בקדרה גדולה שאנו מבקשים לערבב כדי שלא יהיו חלקים שאינם מבושלים: "בָּן בָּג בָּג אוֹמֵר, הֶפֶץ בָּהּ וְהֶפֶץ בָּהּ, דְּכֹלָא בָּהּ" (אבות, ה, כה).

לפי זה, כל עולם התחפושות והלבושים החדשים צריך לקבל עומק והכוונה להתחפשות לדמות המשלימה אותי ונותנת לי זווית חדשה לחיים. אולי בשל כך מתיר השולחן ערוך לגברים ללבוש בגדי נשים ועכו"ם בפורים, מה שאסור באיסור חמור כל השנה.

איפכא מסתברא

המושג התלמודי "איפכא מסתברא" המוכר, והמבטא את רצון הגמרא להגיע לבירור האמת דרך מבט הפוך, אף מעמיק את הצורך במבט כזה על המציאות כדי להגיע להבנה מלאה. מעניין במיוחד לציין שלאחר מלחמת יום הכיפורים וכישלון המודיעין ערכו תיקונים רבים בחיל המודיעין. ראש אמ"ן דאז, האלוף שלמה גזית, הקים יחידה מיוחדת שתפקידה הוא להגיע למסקנות הפוכות באופן שיטתי. יחידה זו, כך תכנן האלוף גזית, תדע לשאול את השאלות ההפוכות ולהתריע על מלחמה גם במקרה שההערכות הרשמיות ידברו על רגיעה. יחידה זו נקראה "איפכא מסתברא". אולי כולנו צריכים יחידה פנימית כזאת כדי להביט על כל מציאות גם בהיפוכה וליישם בכך גם את הפיכת הזדונות ליכולות (איפכא מסתברא = בעל תשובה בגימטרייה).

ההיפוך שנשאר

בתוך סדרת הספרונים המופלאה של רוג'ר הרגריבס יש גם ספרון בשם "מר הפוך". מר הפוך הוא כמובן דמות

הרהורים חינוכיים

1. איזה תפקיד יש ליכולת ההיפוך בחינוך ובלמידה?
2. מדוע לילדים קל יותר "להיפך" מאשר למבוגרים?
3. כאשר אין אפשרות לשנות את המציאות, כיצד נצליח לעזור לתלמידינו להפוך את נקודת הסתכלותם עליה? האם היפוך זה עשוי להשפיע על המציאות האובייקטיבית?

- א. מי שמוכנה לשתף את כלל הבנות במחשבות בתחומי החינוך והחיים, המתאימות לרוח של 'בעין חינוכית', מוזמנת לשלוח אליי: vizel@orot.ac.il
- ב. ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי 'בעין חינוכית'. נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il
- ג. מומלץ לשמור על דפי 'בעין חינוכית' לשימוש עתידי.
- ד. נשמח אם תפיצו את הדברים הלאה, למשפחה ולחברים מחוץ למכללה.